

İkidillilik-2

İkidillilik türleri

- Farklı ikidilliliklerden söz ederken hangi tür etmenlerden söz etmek gerekir?

- Edinim kalitesi
- Sistemi hangi dil oluşturmuş?

Durum 1

- Anne Alman, baba Türk. İlk 6 ay Almanca duymadı, sonra Almanca duydu.
 - İki dil, 6 ay boyunca ardışık, dilin kullanım alanlarına göre verildi.
 - İki dil, 6 ay boyunca aynı anda verildi.

Durum 2

- İngilizce konuşulan bir ülke. Ev dili başka. 4 yaşında İngilizceyle karşılaştı.
 - Kaliteli D1 edinimi. Dört yaştan sonra ikidilli.
- İngilizce konuşulan bir ülke. Ev dili başka. 16 yaşında İngilizceyle karşılaştı.

Gerçek ikidilli

- Sadece çocukluğunu ikidilli geçirenlerdir.
- Ergenlik ikidilliliğinde sorunlar olur
- D1'in sesbilimsel, sözdizimsel özellikleri bulaşır.
- Birleşik ikidillilerde girişim ve kod karışımı olur

Girişim - Kod değiştirimi Kod karıştırma

- Girişim
 - Önemli iki kavram
 - Aktarım (transference) ve ödünçleme (interference)

Aktarım

- Daha çok ikinci dil ediniminde kullanılan bir terim
 - Olumlu aktarım
 - D1, D2'ye yapısal benzerlik gösterirse bu olumlu aktarıma neden olabilir
 - Olumsuz aktarım
 - D1, D2'ye yapısal benzerlik göstermezse bu olumsuz aktarıma neden olabilir

Aktarım

- Yapısal içerik taşır
- Sözcük alıntılması değildir
- İkidillilik olgusu olmaktan çok, dil öğrenme süreciyle ilgili
- Bireyseldir. (Toplumsal değil)
- İkidilli birey girişim sergilerse hata olmaz, olumsuz aktarım sergilerse hata olur

Aktarım

- Olumsuz aktarım, dil öğrenme sürecinde bir süre gerçekleştirilir, ama sonradan ortadan kalkabilir
- Varolan yapı, öğrenilen yapılarla karışır
- Önce öğrenilenlerin sonra öğrenilenlere sızması

Ödünçleme

- İki dilin bir nedenle karşılaşması sonucunda ortaya çıkar
 - Coğrafi yakınlık
 - Aynı coğrafyada olma
 - Teknolojik bilgi paylaşımı
 - Kültürel etkileşim
- Toplumsal bir tutumla
- Sözcüksel düzeyde yapılan alıntılar

Ödünçleme

- O halde
 - Toplumsaldır
 - Sözcüksel boyuttadır
 - “Alıntılama”dır

Yerleşmiş/Yerleşmemiş

- Yerleşmiş ödünçleme
 - Ödünçleyen dilin ses düzeneğine göre uyarlanmış olan örnekler
 - Mekteb > mektep, kitab > kitap
- Yerleşmemiş ödünçleme
 - Geldikleri dildeki özelliklerini olduğu gibi korurlar
 - Maktul, CD

Ödünçleme-Girişim

- Ödünçleme toplumsal, girişim bireyseldir
- Ödünçleme sözcükseldir. Kavramlar da ödünçlenir

Girişim

- İki ayrı dilin karşı karşıya gelmesi sonucu ortaya çıkan bir olgu
- Bir dilin dil içi dünya görüşüyle (anlatım yoluyla) ve yapısıyla başka bir dilin kodlama sistemini kullanma
- Girişime ikidillilik neden olur
 - Bireyseldir, edinilir

Girişim

- Dillerarası girişim
- Dil içi girişim

Girişim

- Dillerarası girişim
 - İkinci bir dil dizgesiyle ilgili olduğundan, toplum-dil ilişkisi açısından, başka toplumlar içinde yaşayan azınlıkların dilleri açısından incelenmeli

Girişim

- Weinreich'e göre : X ve Y dilleri birbiriyle ilişki içerisinde ise, bu dillerden biri
 - Sesbilimsel
 - Biçimbilimsel
 - Sözdizimsel ya da
 - Sözlüksel olarak dilde değişimlere yol açmaktadır.

Girişim

- Özellikle iki dilin sistemleri farklı ise girişim olgusu daha belirgin görünümde sunmaktadır.
- Örnek 1: **sesbilimsel girişim**

Mus	ve	muss
(püre) kısa		(mecbur) uzun
Armutlu		Armutli

Girişim

- **Biçimbilimsel girişim** (Hoffmann, 1991)
- İngilizce'nin Almanca'nın biçimbilimsel yapısına etki etmesi
 - Örnek 2: "Ich fahre auf dem Bus nach Hause.
" I am going home **on** the bus.
 - amcamgil, döndermek

Girişim

- **Sözdizimsel girişim:** sözcük ya da sözcük öbeklerinin yeri ile ilgili görünümde.

Örn 3: “Ich kann das nicht kaufen, weil ich hab kein Geld mehr”

“I can not buy it because I have no more money”

Girişim

- **Diliçi girişim**
 - Aynı dilin değişik türleri arasında olur
 - Bölgesel türden ölçünlü dile
- **Sesbilgisel girişim**
 - Örn: aynı seslemdeki /l/ ünsüzüyle /a/ ünsüzü
 - İstanbul ağzında “öndil”
 - Anadolu ağzında “arka dil”
 - Lale
 - Uzun kısa ünlü kullanımları
 - rakip /ra:kip/, hakem /ha:kem/
 - sade, vade

Diliçi girişim

- **Sözdizimsel girişim**
 - Bölgesel türlerden ölçünlü Türkçeye aktarılan dilbilgisel özellik az
 - amcamgil, döndermek
- **Sözcüksel-anlamsal girişim**
 - Örn: hitap öğeleri
 - Beybaba, beyefendi, hemşire, hanımefendi
 - Kardeş, usta, koçum, hocam

Girişim

- **Benden yazayım biraz sana.**
 - Görünürde kodlama tek dil varmış gibi.
- **Ben var gitmek.**
- **Heyecan yaptım.**
- **Ali eve geldi. O yemek yedi. O uyudu.**

Kod karıştırma

- Aynı söylem içinde, söylemdeki sözcelerde tümce öğeleri arasında ya da sözcük içinde bir dilden diğerine geçişi işaret eder
- Geçişler fark edilebilir niteliktedir
- Kod karıştırma karıştırılan dillerin kendilerini tanımlamasına engel olmaz
 - Öbürmorgen

Kod karıştırma

- Dillerin biçimbilimsel yapılarına göre
 - Parçaların sınırlarının tanımlanması mümkündür
 - Tümcenin öğelerinin sınırlarının tanımlanması mümkündür
 - Birleşik sözcüklerin tanımlanması mümkündür
- Karışım durumunda geçiş kolay farkedilir
 - Ben gidiyorum weiter.
 - Ben gitmeye devam ediyorum.
 - Ben coming to school saat 9.00'da
 - Konuşur Türkçe mitil bülbül.

Kod değiştirme

- Yapısal bir açılımı yok
- Diğerlerinden farklı
- Aynı söylem içinde belli konuda A dili, belli konuda B dili kullanılabilir
- Bir dilden diğer dile istemli geçiş
 - Karıştırma → içsel bir ihtiyaç sonucu, içsel gereklilik
 - Değiştirme → dışsal bir ihtiyaç sonucu, dışsal gereklilik

Kod değiştirme

- En genel anlamda “Aynı konuşma durumu içerisinde dilsel bir kodun (öğenin) bir başkası ile değiştirilmesi” durumu olarak tanımlanır.
- 1970’ten sonra bir araştırma alanı olarak önem kazanmıştır. Daha önceleri dilsel yetersizliğin bir işareti olarak görüldüğü için üzerinde çok durulmamıştır.

Girişim-Kod karıştırma-Kod değiştirme

- Girişim
 - Okuma performansını engeller
 - Tam kavramlaştırma
- Kod karışımı
 - Yarı dilliliğe gidişin başlangıcı
 - Az kavramlaştırma
- Kod değiştirimi
 - Bir strateji

Girişim-Kod karıştırma-Kod değiştirme

- Birleşik ikidillilikte girişim ve kod karışımı olur
 - Almanca-Türkçe
 - Bu nicht nötig (Bu gerekli değil)
 - Lust'ın var mı? (Lust haben auf-feel like)
 - Einfach böyle işte. (einfach-simply)
 - Fransızca-İngilizce
 - His nose is perdu. (perdu-lost)
 - A house pink.
 - That's to me. (That's mine)